

Bijeenkomst Kenniscentrum OO – 24 september 2024

Inleiding

Het Kenniscentrum Ontploffbare Oorlogsresten is de organisator van deze bijeenkomst over processen in het werkveld. Hoewel het Kenniscentrum is opgericht met een focus op de ondersteuning van gemeenten, zijn deze bijeenkomsten gericht op alle partijen die zich verbonden voelen met het werkveld.

Een veel voorkomende vraag is wat geleerd kan worden uit de ervaringen die zijn opgedaan bij de (opsporings)onderzoeken en ruiming en die tot nu toe zijn uitgevoerd. Dit kan met alleen de gemeenten besproken worden, maar interessanter is het om dit met meerdere partijen in het werkveld te doen. Uit het voortraject van de bijeenkomst kwam dat er voldoende grote controversiële onderwerpen zijn, maar dat het misschien wel beter is om eerst eens kennis te maken met elkaar, te bekijken welke processen er bij verschillende partijen spelen en welke vragen er kunnen spelen. Welke beperkingen ervaren de verschillende partijen en kan je daar gezamenlijk oplossingen voor bedenken? Daarmee is het doel van de bijeenkomst van vandaag naast inzicht krijgen in elkaars werkprocessen, om ook eens te kijken of er al wat 'laaghangend fruit' te vinden is. Kleine verbeterpunten die al snel opgepakt kunnen worden.

Deelnemers

Aan de werksessie nemen medewerkers van gemeenten, omgevingsdiensten, onderzoeks- en opsporingsbedrijven, grote uitvoerende partijen en het ministerie van Binnenlandse Zaken deel. Partijen die ontbreken, maar door de aanwezigen benoemd worden als belangrijke spelers zijn waterschappen, de politie, de EODD en de arbeidsinspectie.

Vraaggesprek ontplofbare oorlogsresten in het stationsgebied

Het eerste onderdeel van de bijeenkomst is een vraaggesprek over processen bij verschillende partijen. Het vraaggesprek houden we met Frank van Deelen en Chris Gibbs van de gemeente Utrecht, Ad van Riel van ReasEuro en Rene Dijkmans van ProRail.

We zijn op Utrecht CS, een locatie waar door ProRail veel onderzoek naar ontplofbare oorlogsresten is verricht. Sinds ProRail 12 jaar geleden begonnen is met het verzamelen van gegevens over OO, is er een continu proces gaande waarin informatie wordt toegevoegd en geüpdatet in RailMaps. OO is voor ProRail altijd complex, vanwege verschillende stakeholders bij elk project en omdat er vaak gewerkt moet worden 'met de winkel open'.

De gemeente Utrecht stelt een gemeente-brede bommenkaart op, waaraan mensen van verschillende afdelingen en partijen samenwerken. De reden om een kaart op te stellen is dat er steeds meer gewerkt wordt in de bodem. Ondanks dat blijft het belangrijk aandacht te houden voor het onderwerp en de te volgen procedures om te voorkomen dat men binnen een gemeente naar elkaar gaat verwijzen. Dit blijkt onder andere uit een praktijkvoorbeeld in Utrecht waarbij een object werd aangetroffen.

De private partijen werken wanneer ze gevraagd worden door een klant. Hierbij constateren ze dat verschillen en veranderingen in terminologie verwarring kunnen veroorzaken. Het proces wat doorlopen wordt begint bij een historisch onderzoek, dan volgt een project risicoanalyse (PRA), vervolgens wordt een projectplan opgesteld, wordt dit uitgevoerd en ten slotte wordt alles opgeleverd met een proces verbaal waar ook de vrij van explosieven verklaring in zit.

Het beeld wat door veel aanwezigen gedeeld wordt is de behoefte aan een landelijke kaart waaraan iedereen zich conformeert. Dit brengt echter verschillende uitdagingen met zich mee, omdat niet iedereen geïnteresseerd is in dezelfde informatie en er veel werk nodig is om een kaart up-to-date te houden.

Liander en andere nutsbedrijven zouden graag samenwerken met gemeenten als het gaat om OO-vraagstukken. Bijvoorbeeld als het gaat om het opstellen van een gemeentelijke bommenkaart. De komende tijd zal 2/3 van de woonwijken op de schop gaan in het kader van de energietransitie. Inzicht in de mogelijk aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten is daarvoor van belang

Casussen

Het tweede onderdeel van de bijeenkomst bestaat uit gesprekstafels waar aan de hand van verschillende casussen wordt gekeken naar onduidelijkheden en verbeterpunten in processen gerelateerd aan OO.

De eerste casus is ingebracht door Omgevingsdienst de Vallei. Het gaat om een scenario waar de opdrachtgever en opdrachtnemer verschillende takken van hetzelfde bedrijf zijn. Voor een omgevingsdienst is vooral in die gevallen niet altijd te beoordelen of gebiedspecifieke kennis m.b.t. bijvoorbeeld verontreinigingen, archeologie en ecologie voldoende is meegenomen. Deze onderwerpen maken deel uit van het projectplan. Een gemeente wordt in het kader van Bijlage 3 van de CS-OOO en het convenant opsporen ontplofbare oorlogsresten gevraagd het projectplan te tekenen. Een van de zaken die boven tafel komt is dat onduidelijk is voor welke onderdelen je als gemeente tekent en waar je die informatie kan vinden. Deze informatie is beschikbaar, maar mogelijk weet niet iedereen deze te vinden. Een tweede punt wat ter tafel komt is dat de systematiek van

aanbestedingen niet goed past voor producten die gebaseerd zijn op een expertoordeel. Het is voor veel opdrachtgevers nauwelijks te verifiëren of de beloofde kwaliteit voldoende is en of kwaliteit en prijs met elkaar in verhouding zijn. Zo lukt het bijvoorbeeld niet alle onderzoeksbureaus om hun eigen validatierapport toe te lichten. Daarnaast is er geen ingebouwd toetsingsmoment voor de onderzoeksmethode. Gemeenten en opdrachtgevers willen dit ook niet moeten toetsen want daarvoor hebben niet altijd de benodigde kennis. Ten slotte komt ter sprake dat er weinig incentives zijn voor het werkveld om te innoveren, omdat ze vraag gestuurd werken. Om verandering in het werkveld aan te zwengelen zal er dus iemand (overheid) naar voren moeten stappen als initiatiefnemer en geldverstrekker.

De tweede casus is ingebracht door de gemeente Nijmegen. Het gaat om een locatie die door meerdere disciplines als verdacht wordt beschouwd. Wat hier wordt opgemerkt is dat de verbinding tussen verschillende disciplines ontbreekt. Het is wenselijk om breder te kijken en bijvoorbeeld de disciplines archeologie, milieuhygiëne en OO samen te behandelen. Hierbij zou de opdrachtgever als satéprikker de verbinder moeten zijn. Dit is ook van belang voor de fasering van projecten. Een risico-inventarisatie OO zou vroegtijdig uitgevoerd moeten worden, in de schetsontwerpfase, zodat de resultaten meegenomen kunnen worden in het ontwerp. Een tweede punt wat ter sprake komt is meer specifiek voor OO, namelijk het gebrek aan kennis, dit komt door wijzigende begrippen, verdeelde potjes en afdelingen en een hoge mate van verloop. Een mooie uitspraak is dat opsporing gezien kan worden als brandverzekering. Beide zijn gericht op het beperken van de (persoonlijke) schade bij situaties die grote gevolgen kunnen hebben. Ten slotte komen gemeentelijke bommenkaarten ter sprake. Het is aan de gemeente om het initiatief te nemen om een kaart op te (laten) stellen. Hierbij zou het voor gebruikers makkelijker zijn als kaarten van verschillende gemeenten dezelfde legenda zouden hebben.

De derde casus is het stationsgebied van Utrecht. Aan deze tafel is gekeken wat voor de verschillende betrokken partijen belangrijke zaken zijn om rekening mee te houden. Het eerste wat naar boven komt voor gemeenten is dat de verantwoordelijkheden duidelijk moeten zijn, hierbij kunnen uitvoerende partijen ondersteunen door informatie te verstrekken of op te nemen in producten. Als tweede punt komt het kennisniveau ter tafel. Alle partijen kunnen bijdragen aan een verbetering hiervan. Zo kunnen gemeenten actief kennis in huis halen door opleidingen te doen of contact te leggen met het kenniscentrum, de opdrachtgevers door documenten tijdig te delen en de uitvoeringspartijen door offertes feitelijk op te stellen in begrijpelijke taal, waarbij risico's in perspectief worden geplaatst van de opgave. Voor betere offertes kunnen ook opdrachtgevers bijdragen door in de uitvragen vooronderzoek te scheiden van opsporing. Ten slotte komt ter tafel dat er zo veel

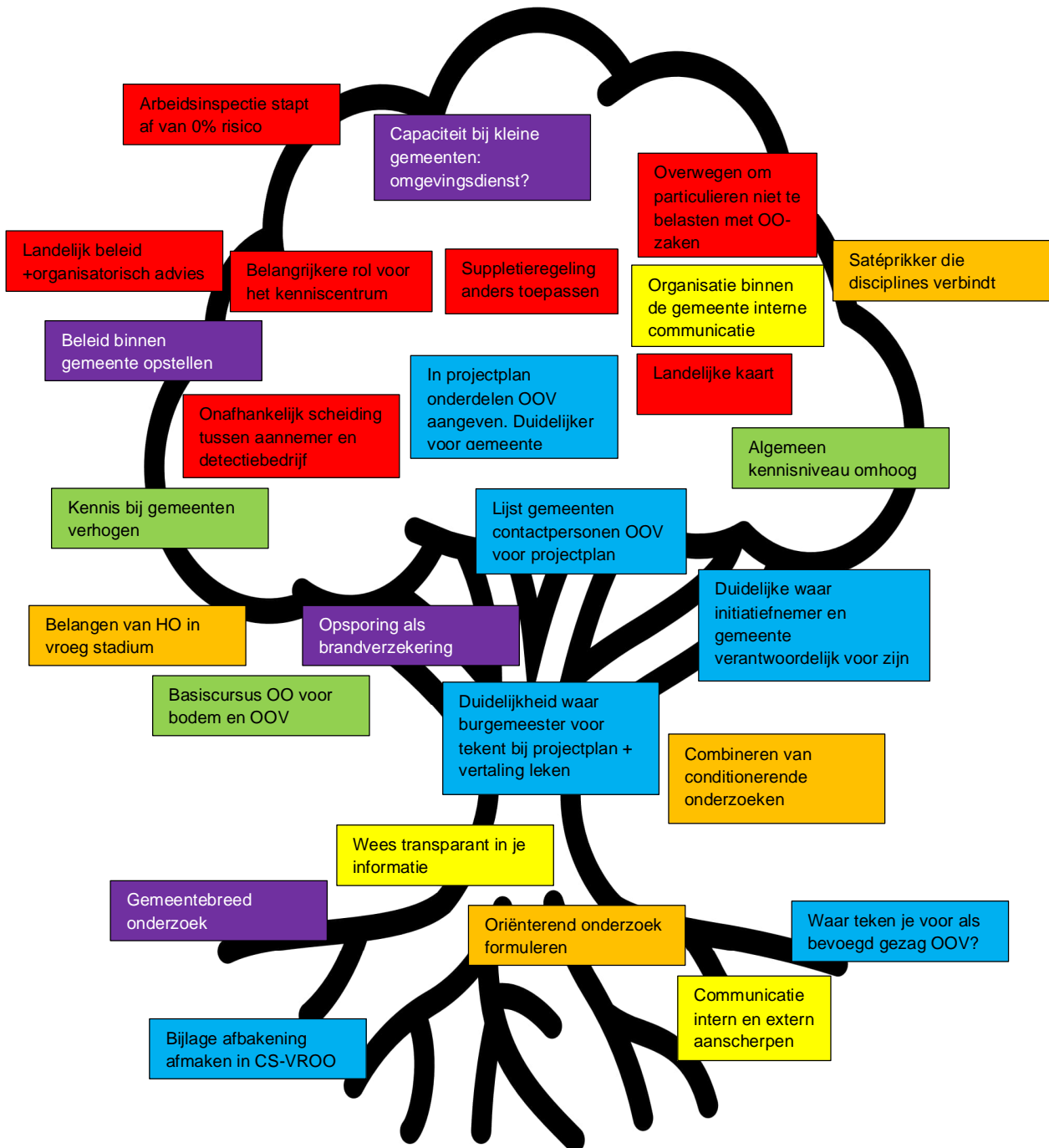
mogelijk gebruikt gemaakt moet worden van wat er al is, maar dat dit wel met een kritische blik moet gebeuren.

Afsluiting

Na de gesprekstafels bespreken we in trio's met mensen van elke tafel welke verbeteringen mogelijk zijn in het werkveld. Elk trio mag deze verbeterpunten vervolgens in een boom hangen als 'laaghangend fruit' (relatief eenvoudige verbeteringen die snel/makkelijk gedaan kunnen worden) of boven in de boom als meer droomscenario's. Deze boom met verbeterpunten gebruiken we om verder op te bouwen in de volgende bijeenkomst. De boom is opgenomen in de bijlage van dit verslag.

We sluiten de bijeenkomst af met een uitnodiging om nog de laatste nabranders te delen. Hieruit komt naar voren dat het belangrijke is om zichtbaar te zijn en blijven met dit onderwerp. Zo heeft de gemeente Enschede samen met een opsporingsbedrijf een cursus georganiseerd voor collega's om het kennisniveau te verhogen. Dit is een algemeen gedeeld beeld, kennis moet omhoog. Het is belangrijk om alle lagen met elkaar te verbinden, ook met verschillende onderwerpen. Wie is de satéprikker die alles met elkaar verbindt, hoe krijgen we OO hier als prominent onderdeel van.

Bijlage – boom met verbeterpunten

Blauw – wegwijzers nodig, acties voor het kenniscentrum

Geel – communicatie, onderdeel voor bijeenkomst 2

Groen – basiskennis, onderdeel boor bijeenkomst 2

Oranje – OO in projecten

Paars – OO in gemeentelijk beleid

Rood – hete aardappels